Εισαγωγή στην Ψυχολογία

Παράδοση 6

Πού βρισκόμαστε

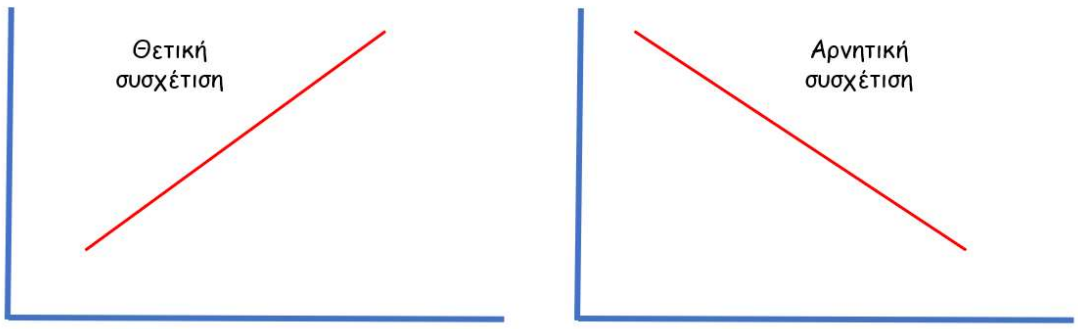
- Προηγούμενο μάθημα: Οι ερευνητικές μέθοδοι της Ψυχολογίας (μέρος β')
- Σημερινό μάθημα: Οι ερευνητικές μέθοδοι της Ψυχολογίας (μέρος γ')

Μέθοδοι εξήγησης

- Στην προσπάθειά μας να αναζητήσουμε τα αίτια των ψυχολογικών φαινομένων, μας ενδιαφέρουν δύο είδη ερωτημάτων: Τα ερωτήματα συσχέτισης (ή συνάφειας) και τα ερωτήματα αιτιότητας
- Μεταβλητή ονομάζεται μία ιδιότητα, οι τιμές της οποίας μπορεί να ποικίλλουν από άτομο σε άτομο ή μέσα στον χρόνο
  Για παράδειγμα, το φύλο, η ηλικία, η νοημοσύνη, ή η σχολική επίδοση είναι μεταβλητές, ενώ το ότι είμαστε όλοι άνθρωποι δεν είναι μεταβλητή

Ερωτήματα συσχέτισης

- Λέμε ότι *υπάρχει συσχέτιση (ή συνάφεια) μεταξύ δύο μεταβλητών, όταν,* καθώς αλλάζει η τιμή της μιας μεταβλητής, αλλάζει και η τιμή της άλλης μεταβλητής
- Μία συσχέτιση μπορεί να είναι θετική («Όσο πιο πολύ … τόσο πιο πολύ…», «Όσο πιο λίγο… τόσο πιο λίγο…») ή αρνητική («Όσο πιο πολύ… τόσο πιο λίγο…», «Όσο πιο λίγο… τόσο πιο πολύ…»)

- Η συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών δεν μας λέει υποχρεωτικά ότι οι μεταβολές στη μία μεταβλητή οδηγούν σε μεταβολές στην άλλη μεταβλητή
- Το *πρόβλημα της τρίτης μεταβλητής* αναφέρεται στην πιθανότητα να υπάρχει μια τρίτη μεταβλητή, η οποία να επηρεάζει ταυτόχρονα τις δύο υπό μελέτη μεταβλητές

- Για παράδειγμα, έστω ότι πραγματοποιήσατε μία έρευνα και βρήκατε θετική συσχέτιση ανάμεσα στο νούμερο παπουτσιών των μαθητριών Δημοτικού και την ορθογραφική τους ικανότητα. Τι μπορεί να σημαίνει το εύρημα αυτό;

- Αν υπάρχει συνάφεια ανάμεσα σε δύο μεταβλητές Χ και Ψ, μπορεί να συμβαίνει οτιδήποτε από τα ακόλουθα (και όχι μόνο ένα από αυτά):

- Η μεταβλητή Χ προκαλεί τη μεταβλητή Ψ
- Η μεταβλητή Ψ προκαλεί τη μεταβλητή Χ
- Μία μεταβλητή Ζ προκαλεί μεταβολές στις μεταβλητές Χ και Ψ

- Με βάση αυτό, η θετική συσχέτιση ανάμεσα στο νούμερο παπουτσιών και την ορθογραφική ικανότητα μπορεί να σημαίνει:
  - Η αύξηση στο νούμερο παπουτσιών προκαλεί βελτίωση ορθογραφικής ικανότητας
  - Η βελτίωση της ορθογραφικής ικανότητας προκαλεί αύξηση του νούμερου του παπουτσιού
  - Η ηλικία προκαλεί αύξηση μεγέθους του παπουτσιού και βελτίωση ορθογραφικής ικανότητας

- Έστω ότι πραγματοποιήσατε μία έρευνα και βρήκατε θετική συσχέτιση ανάμεσα στον αριθμό επιθετικών προγραμμάτων που βλέπει ένα παιδί στην τηλεόραση και στα επεισόδια επιθετικότητας του παιδιού στο παιχνίδι. Τι σημαίνει το εύρημα αυτό;
- Με βάση τα παραπάνω, μπορεί να σημαίνει ότι:
  - Η παρακολούθηση επιθετικών προγραμμάτων στην τηλεόραση οδηγεί στα επεισόδια επιθετικότητας: Τα παιδιά μαθαίνουν από την τηλεόραση να είναι επιθετικά
  - Η εμπλοκή των παιδιών σε επεισόδια επιθετικότητας τα οδηγεί να παρακολουθούν επιθετικά προγράμματα: Τα παιδιά που είναι επιθετικά στο παιχνίδι προτιμούν επιθετικά προγράμματα
  - Τα παιδιά που δεν έχουν επίβλεψη βλέπουν περισσότερα επιθετικά προγράμματα και είναι πιο επιθετικά στο παιχνίδι

Στην επόμενη συνάντηση (12/10/2026), θα κάνουμε την πρώτη ομαδική δραστηριότητα που θα μετρήσει στο βαθμό σας στη βάση των όσων είδαμε για τα ερωτήματα συσχέτισης!

Ερωτήματα αιτιότητας

- Ένας τρόπος να συνάγουμε μία αιτιώδη σχέση είναι ο πειραματικός χειρισμός, δηλαδή ο χειρισμός μιας μεταβλητής προκειμένου να καθοριστεί η αιτιώδης ισχύς της
- Για να πραγματοποιήσουμε ένα πείραμα, χρειάζεται να ακολουθήσουμε τα εξής βήματα
  1. Ορίζουμε την ανεξάρτητη και την εξαρτημένη μεταβλητή μας: *Ανεξάρτητη* είναι η μεταβλητή που χειριζόμαστε (η υποτιθέμενη αιτία) και *εξαρτημένη* είναι η μεταβλητή στην οποία θεωρούμε ότι επιδρά η ανεξάρτητη μεταβλητή (το υποτιθέμενο αποτέλεσμα)
  2. Μετράμε την εξαρτημένη μεταβλητή στην πειραματική ομάδα και στην ομάδα ελέγχου: *Πειραματική ομάδα* είναι η ομάδα των συμμετεχόντων ατόμων που βιώνουν τον χειρισμό και *ομάδα ελέγχου* είναι η ομάδα των

συμμετεχόντων ατόμων που δεν βιώνουν τον χειρισμό. Είναι σημαντικό οι μετρήσεις αυτές να μη διαφέρουν.

3. Πραγματοποιούμε το χειρισμό της ανεξάρτητης μεταβλητής: Προσέχουμε ο χειρισμός αυτός να είναι εφικτός και να μην αντιβαίνει στη δεοντολογία της έρευνας. Προσοχή: Ο χειρισμός αφορά μόνο στην πειραματική ομάδα! Ανάλογα με το ερευνητικό μας ερώτημα, μπορεί να χρειαστούμε περισσότερες της μιας πειραματικές ομάδες
4. Μετράμε την εξαρτημένη μεταβλητή στην πειραματική ομάδα και στην ομάδα ελέγχου
5. Ελέγχουμε κατά πόσο ο χειρισμός στην ανεξάρτητη μεταβλητή προκάλεσε αλλαγές στην εξαρτημένη μεταβλητή

- Αν η 1η και η 2η μέτρηση διαφέρουν στην πειραματική ομάδα, αλλά δεν διαφέρουν στην ομάδα ελέγχου, τότε η έρευνά μας υποστηρίζει την αιτιώδη σχέση που υποθέσαμε
- Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η έρευνά μας δεν υποστηρίζει την αιτιώδη σχέση που υποθέσαμε

- Αν τα αποτελέσματα δεν επιβεβαιώσουν την υποτιθέμενη σχέση, τότε χρειάζεται να ξανασκεφτούμε τον σχεδιασμό της ή να αναζητήσουμε άλλους μηχανισμούς σύνδεσης των μεταβλητών μας (π.χ., ύπαρξη τρίτης μεταβλητής)

- Αν η 1η και η 2η μέτρηση διαφέρουν στην ομάδα ελέγχου, μπορούμε να υποθέσουμε ότι το πέρασμα του χρόνου έπαιξε κάποιο σημαντικό ρόλο

	Μέτρηση 1	Πειραματικός **χειρισμός**	**Μέτρηση 2**
Πειραματική ομάδα	Ναι	Ναι	Ναι
Ομάδα ελέγχου	Ναι	Όχι	Ναι

- Για να συμπεράνω αιτιώδη σχέση, χρειάζεται:
  - Στη μέτρηση 1, **να μη διαφέρουν** η Πειραματική ομάδα από την Ομάδα ελέγχου
  - Στην Ομάδα ελέγχου, **να μη διαφέρει** η μέτρηση 1 από τη μέτρηση 2
  - Στην Πειραματική ομάδα, **να διαφέρει** η μέτρηση 1 από τη μέτρηση 2

Ο σχεδιασμός ενός πειράματος είναι μία αγαπημένη μου ενότητα!

Κριτική σκέψη

- Η χρήση ερευνητικών τεκμηρίων απαιτεί κριτική σκέψη: Να απευθύνουμε στον εαυτό μας ερωτήματα σχετικά με το αν έχουμε ερμηνεύσει ένα τεκμήριο αμερόληπτα και με το αν το τεκμήριο μας λέει όλη την αλήθεια
- Οι περισσότεροι άνθρωποι δυσκολευόμαστε να σκεφτούμε κριτικά, για δύο λόγους:

1. Τείνουμε να βλέπουμε ότι αναμένουμε να δούμε και, στη συνέχεια, τείνουμε να σταματάμε το ψάξιμο. Αυτό μπορεί να διορθωθεί με το να μιλάμε με άλλους ανθρώπους.
2. Τείνουμε να λαμβάνουμε υπόψη αυτό που βλέπουμε και να αγνοούμε αυτό που δεν βλέπουμε. Για παράδειγμα, έστω ότι θέλω να μελετήσω την επίδραση της σκληρής δουλειάς στην επιτυχία στη ζωή, μελετώντας ιστορίες επιτυχίας - έτσι δεν μελετώ ανθρώπους που δουλεύουν σκληρά αλλά δεν τα καταφέραν και τόσο καλά. Αυτό μπορεί να διορθωθεί με το να αμφιβάλουμε για όσα βλέπουμε και να αναρωτιόμαστε τι είναι αυτό που δεν βλέπουμε

Επιστημονική δεοντολογία

- Αναφέρεται στον κώδικα που ορίζει με ποιους τρόπους οι ερευνητές και οι ερευνήτριες σέβονται τους ανθρώπους, τα ζώα και την αλήθεια

Σεβασμός στους ανθρώπους

- Οι άνθρωποι επιλέγουν να συμμετέχουν στην έρευνα, μετά από σχετική ενημέρωση
- Η συμμετοχή στην έρευνα δεν προκύπτει μέσω εξαναγκασμού
- Προστατεύουμε τους ανθρώπους από πιθανές βλάβες
- Αναλύουμε / σταθμίζουμε κινδύνους και οφέλη πριν τη διεξαγωγή της έρευνας
- Αν χρειάζεται να μην ενημερώσουμε τους ανθρώπους για το στόχο της έρευνας στην αρχή της έρευνας, τους ενημερώνουμε στο τέλος της και μας δίνουν τη συναίνεσή τους για την ανάλυση των απαντήσεών τους
- Χρησιμοποιούμε τις απαντήσεις που συλλέγουμε με τρόπο που εξασφαλίζει την ανωνυμία

Σεβασμός στα ζώα

- Δεχόμαστε επίβλεψη από ψυχολόγους με εκπαίδευση σε ερευνητικές μεθόδους και εμπειρία στη φροντίδα εργαστηριακών ζώων
- Καταβάλλουμε λογικές προσπάθειες να μειώσουμε τις ενοχλήσεις, τις λοιμώξεις, τις ασθένειες και τον πόνο των ζώων
- Χρησιμοποιούμε επώδυνες διαδικασίες μόνο όταν δεν υπάρχει εναλλακτική διαδικασία και όταν η διαδικασία αιτιολογείται από την επιστημονική, εκπαιδευτική ή εφαρμοσμένη αξία της μελέτης

Σεβασμός στην αλήθεια

- Αναφέρουμε τι κάναμε και τι ανακαλύψαμε
- Δεν κατασκευάζουμε και δεν παραποιούμε αποτελέσματα, δεν αποπροσανατολίζουμε παραλείποντας δεδομένα
- Αναφέρουμε ισότιμα τα μέλη της ερευνητικής μας ομάδας ως συν-συγγραφείς της δουλειάς μας και αναφέρουμε και άλλα άτομα οπου έχουν κάνει αντίστοιχες έρευνες
- Μοιραζόμαστε τα δεδομένα μας